

ՔԷՆ ԵՒ ԱՏԵԼՈՒԹԻՒՒՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՄԷՋ

(Պատման և դարման)

Քէնը իր պատճառները ունի: Ունի նաև իր դարմանումի եղանակները: Ինչպէս մեծ մեղքերու բժշկութեան մասին գիրքեր կան, նոյնպէս ալ կրայոյց վիճակներու (բարկութիւն, նախանձ, սէր, ատելութիւն կամ քէն) դարմանումի եղանակներ կան:

Մեր յօդուածին նիւթ պիտի դարձնենք միայն ընտանեկան քէններն ու ատելութիւնները:

Հին ատեն, ատելութիւն չկար ընտանիքներու մէջ: Եւ այդ շնորհիւ հայրական, իշխանութեան: Հին պատմական ընտանիքը ունէր առանձին կրօնք մը, և հօր իշխանութիւնը աստուածային արդարութեան դրոշմն ունէր: Հայրը կը հաւատար թէ իր մահէն յետոյ երջանիկ պիտի քնանար գերեզմանին մէջ, ուր իրեն առատ ճաշ պիտի բերէր զաւակը: Իսկ զաւակը կը հաւատար թէ հայրը, մեռնելով, պիտի դառնար աստուած մը, որուն օգնութիւնը պիտի հայցէր ի հարկին:

Այսպէս, իրարու կապուած, քէն ու ատելութիւն չկար հօր և զաւակի միջև:

Քրիստոնէութեան հաստատումով հայրը կորսնցուց իր իշխանութիւնը ընտանիքին մէջ: Մայրը հաւասար դարձաւ ընտանիքին այր պետին: Բայց և այնպէս տակաւին դոյութիւն ունին այդ իշխանութեան հետքերը: Եւ զաւակը յօժարութեամբ չէ, որ կը կրէ այդ իշխանութիւնը: Վասնզի այդ իշխանութեան տաճարը այլեւս պարապ է, տաճար մը առանց աստուծոյ:

Այս բարդ խնդիրն է, զոր կ'արծարծեն հոգեբաններն ու գրագէտները: Փրէօյտ հօր և զաւակի միջև գտնուած զգացումներու այդ ճակատումը կ'անուանէ «Իդէպոսի հանգոյցը»:(*) Անորէ ժիտ, իր վէպերուն մէջ ընտանեկան կեանքը կ'անուանէ «խուցի բնակում», բայց չի համարձակիր ուղղակի պաշտպանել «զաւակին ամբողջական անկախութիւնը»: Այսուհանդերձ, կ'ըսէ, զաւակը շարունակ կ'աշխատի ազատագրուիլ ընտանեկան ազդեցութենէն: Կրթութիւնը ևս

(*) Ըստ Փրէօյտի մանչ զաւակներու ենթադիտակցական աշխարհին մէջ սեռային ցանկութիւն մը կայ իրենց մօր համար, այս պատճառաւ ընականէն, անդիտակցաբար, կ'ատեն իրենց հայրը, որ մրցորդ մըն է և իրաւական տէրը իրենց մօր:

կը նպաստէ այդ ձգտումին, զօրացնելով անհատապաշտ ցանկութիւնները:

Այսպէս է որ կը պատրաստուի բախումը:

Ի՞նչ եղերական պատմութիւններ կան ընտանիքներու մէջ, պատշաճութեան ջնարակով մը ծածկուած: Ծաշասեղաններու վրայ, լամպարին լոյսի քաղցր շրջանակին մէջ քովքովի խմբուած քանի՜ հայրեր, մայրեր ու զաւակներ հակառակորդ և թշնամի զգացումներով են ցնցուած: Զաւակներ կան, որոնք յանկարծ քէն կ'ընեն ընտանիքին անդամներուն հետ և կ'երթան կապուիլ տան անասուններուն, անոնց պատմելու համար իրենց ցաւն ու ատելութիւնը: Եւ զաւակներ ալ կան, որոնք կը փաթթուին իրենք իրենց մէջ: Անոնք ընդհանրապէս երազկոտներ են, որ արթնցած են յանկարծակաճ ցնցումով մը: Անոնք կորսուած են երեւակայական աշխարհի մը մէջ, անտարբեր՝ իրականութեան հանդէպ: Քանի՜ քանի՜ աղջիկներ կան, որ քէն ըրած են իրենց մօրը դէմ, կ'ապրին իրենք իրենց մէջ փակուած, և կարծես երբեք սիրոյ զգացում չունին իրենց ընտանիքին հանդէպ:

Բայց այս սլարազանները այլևս հիւանդութիւն դարձած ձևերն են այն անհատապաշտ ցանկութիւններուն, զորս ունէր զաւակը իր ծնողքին իշխանութեան հակառակ:

Արդ, ի՞նչ ընել:

Նախ, ամէն բանէ առաջ անհրաժեշտ է կանխարգելիել, ինչպէս ամէն հիւանդութիւն, նոյնպէս ատելութեան ծնունդը:

Այսպէս, պէտք է սաստել պատանիներու յամառութիւնները, պէտք է յանդիմանել անոնց ընդդիմութիւններուն համար, որպէսզի չսրուին հակառակորդ զգացումները, այլ անուշութեամբ հեռացնել անոնց միտքը քէնի մասին մտածելէ:

Իսկ երբ կազմուած է արդէն, զինաթափելու համար զայն՝ պէտք է ատելութեան նայիլ ճիշտ ճակատէն: Երկու ճամբայ կայ դարմանումի.

1. — Լուել և սպասել որ ժամանակը հարթէ այդ բացասական զգացումները:

2. — Լոյսին բերել այդ զգացումները:

Իմ կարծիքովս, բան մը չձգել շուքին մէջ: Թոյլ չտալ, որ փուճ բանի մը համար նեղութիւն մը մարմին ստանայ և աճի: Արմատէն խլել և հարթել:

Ճիշդ է որ յաճախ կրակ կ'առնեն այդ ախտազին ցանկութիւնները, ու աւելի ևս կը բոցավառին: Բայց յաճախ վրէժն ալ չամօքեր ատելութիւնը, ինչպէս չի բաւեր ջուր խմել՝ ծարաւն անցընելու համար:

Երկու տեսակ են ատելութիւնները. ա) բաց ատելութիւններ և

բ) գոց ատելութիւններ: Գոց ատելութեանց մէջ գգացումները ծածկուած են, վէրք մը շինուած է, «թարախ» գոյացած է, սիրտը, ճնշուած, կ'այրի տենդէն: Այս տեսակ գոց ատելութիւնները աւելի վտանգաւոր են: Ուստի անհրաժեշտ է վիրաբոյժի նման բանալ:

Երբ հոգեբոյժին կը ներկայանայ այսպիսի «հիւանդ» մը, — երազկոտներ, քէնոտներ, անտարբերներ, — նկարագիրը այլափոխուած, ախտագին դրոշմ ստացած, անհրաժեշտ է դուրս հանել դայն իր ընտանեկան միջավայրէն: Տրամաբանութիւն կամ դատողութիւն չեն ազդեր «հիւանդ»ին վրայ: Այլ, ընդհակառակն, կը գրգռեն դայն, որ յուսահատ, կոյրի պէս, ըստ բախտի կը դարնէ, կը վիրաւորէ: Ուստի պէտք է փոխել կուլի դաշտը: Յետոյ հոգեբոյժը պիտի փորձէ թափանցել անոր ենթագիտակցական աշխարհին ճեղքերէն ներս ամէնէն անծանօթ կեանքին մէջ: Պէտք է օգտագործէ ազատ գգացումները, կազմելու համար նոր մտայնութիւն մը, որ մինչ այդ կը հետևէր անբնական, մանաւանդ ապաւնկերային ճամբաներու: Պէտք է ենթական վարժեցնել առողջ կեանքի մը, և փորձել դայն տանելու իր ընտանեկան միջավայրին: Այն ատեն, անիկա պիտի դառնայ վերանորոգուած հոգիով, նոր նայուածքով: Ախտաւոր գգացումներու բեռը, որ կը ճնշէր իր սիրտին վրայ, վերցուած է այլևս: Ատելութիւնը միշտ կարելի է բժշկել:

ՏՔԹ. ԺԻԼՊԷՐ ՌՈՊԷՆ(*)

(*) ՏՔԹ. Ժ. Ռոպէն Ֆրանսական արդի հոգեախտաբանական դպրոցին երկ-առասարդ եւ կարող ներկայացուցիչներէն մէկն է, ծանօթ հոգեախտաբանական դանադան վիճակներու մասին իր հմտալից ուսումնասիրութիւններով եւ վէպերով: Վերելի դրութիւնը ամփոփումն է իր մէկ յօդուածին, նիւթի մը շուրջ զոր իր ամէն կողմերով ուսումնասիրած է իր *Les haines familiales* գրքին մէջ (Ծ. Խ.):

Կեղծ ակռաներուն մասին. — Ատամնաբուժական արուեստը այն-քան հիմն է, որ կը հասնի մինչև Քրիստոսէ 500 տարի առաջ: Այդ շրջանին իսկ ոսկի ակռաներ կը գործածէին, և կեղծ ակռաները կ'ամրացնէին ոսկի թելերով: Հերոդոտ եգիպտացի ատամնաբոյժներու մասին նկարագրութիւններ ունի: Մարսիալ կը յիշէ ատամնաբոյժ մը, որ կը յղկէր ակռաները, բացի արուեստականներէն: Ուրեմն, կեղծ ակռաները Ադամի չափ հիմն են:

Ծխախոտի սպառումը. — 1861 ին Ֆրանսացիները կը ծխէին 7 միլիոն գլանիկ (սիկառէթ), 1872 ին՝ 40 միլիոն, 1880 ին՝ 800 միլիոն, 1900 ին՝ մօտ 2 միլիառ, 1910 ին՝ մօտ 3½ միլիառ, 1923 ին՝ մօտ 8½ միլիառ, 1927 ին՝ 11 միլիառ հակառակ ամէն տեսակ տուր-քերու յաւելումին: Ներկայիս ուրեմն մարդգլուխ տարեկան միջին հաշուով 270 կը սպառի, փոխանակ 100 ի՝ պատերազմէն առաջ: Իսկ Գերմանիոյ մէջ միջինը՝ 600, և Ամերիկայի մէջ՝ 800 է...